

ትርጉምን እንታይነትን መንግስትን ባንዴራን!

መበል 30 ክፋል፡

ታሪኽና ብግቡእ እንተፈሊጥና፡ ዘለናዮን ናይ መጻእን ኩነታትና ብግቡእ ከነመዓራሪ ንኸእል ኢና። ሰኣን ታሪኽና ብግቡእ ምፍላጥን ምግንዛብን ግን ኩሉ ግዜ ዝተፈላለዩ ሓይልታት ንኣታቶም በብዝተዕዎም መገዲ ጠምዚዞም ብዝህቡና ግጉይ ሓበሬታ፡ ወትሩ ግዳያቶም ኪንና ክንቅጽል ንግደድ ኣለና! ስለዚ፡ ሓቀኛ ታሪኽናን ምዕባለታቱን ንምፍላጥን ንምምርማርን ንጽዓር? ጠንቂ ኩሉ ሕሰምናን ጸገምናን ታሪኽና ብግቡእ ዘይምፍላጥናን ዘይምንቃሕናን ምዃኑ ብግብሪ ንምእማን ከኣ ታሪኽና ብግቡእ ንምፍለጥ ናይ ታሪኽ ጽሑፋት ንፈትሽ።

ኣበርክቶ ዝኾነ ይኹን ፈላጥ ታሪኽ ወይውን ምሁር ከምኡውን ፖለቲከኛ፡ ዕላማኡ ህዝብን ሃገርን ኣብ ምዕባለን ዕብየትን ብሰላም ቀሲኖም ዝነብሩሉ ሃውሃው ንምፍጣር እንተዘይኮይኑ ከንቱዩ ማለትዩ። ትምህርትኻን ፍልጠትኻን ህዝብኻን ሃገርኻን ንምህናጽን ንምምዕባልን ብኡ መሰረት ድማ ህዝብኻ ሰላምን ምርግጋእን ዘለዎ ቅሱን ህይወት ንኸሕልፍ ዝሕግዝ ጥራይ ክኸውን ይግባእ።

‘ኤርትራ ድሕሪ ሓደ ናይ መጉዚትነት እዋን ናጻ ክትወጽእ ደኣ’ምበር ንሓንቲ ነቲ ኤርትራ ድሮ ፈቲሓቶ ዘላ ጸገማት ንክትፈትሕ እትጽዕር ዘላ ሃገረ ኢትዮጵያ ክትወሃብ ኣይግባእን’ ቃል ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ኢጣልያ ነበር፡ ኮንተ ስፎርሳ።

‘ኤርትራ ኣብ መንጎ ህዝባ ሓድነት ስለ ዘየለ ንናጽነት ድልውቲ ኣይኮነትን!’ ቃል ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ኣመሪካ ነበር፡ ጆን ፎስተር ዳላስ።

‘ህዝቢ ኤርትራ ሓድነት የብሉን። እታ ሃገር ናይ ሓባር ቋንቋ፡ ናይ ዘርኢ ሓድነት፡ ጆግራፍያዊ ጥምረት የብላን። በዚ ምክንያት ኤርትራ ርእሳ ኣመሓዲራ ንምኻድ ብቕዓት የብላን።’ ቃል ጆርጅ ክላተን እንግሊዛዊ ብዓል ስልጣን ናይቲ እዋን ነበር።

‘ኣብ ኤርትራ ንብሪጣንያ ዘጋጠመ ናይ 6 ዓመት ክሳራ 1.3 ሚልዮን ፓውንድ ስተርሊንግ ክኸውን ከሎ፡ ብሪጣንያ ግን ካብ ኤርትራ ዋጋ 85 ሚልዮን ፓውንድ ዝግመት ንብረት ዘሚታ’ያ።’ ቃል ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ሕብረት ሶብየት ነበር፡ ኣንድሬ ግረሚኮ።

‘ኢትዮጵያ ምስ ሓንቲ ናጻ ኮይና ዘይትፈልጥን መበል 1/20 ዘይትኸናን ሃገር ብፈደረሽን ክትሓብር ክትብል ክብረታን ህላወኣን ከተጥፍእ ኣይኮነት!’ ቃል ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ኢትዮጵያ ነበር፡ ኣኸሊሉ ሃብተወልድ።

ድሕሪ ምክንያቱም 2ይ ውግእ ዓለም ሃገራት አፍሪቃ ካብ ገዛእተን ሃገራት ማለት ካብ ምዕራባውያን ናጽነተን ዝረኻበሉ እዋን፡ ኤርትራ ሃገርና ከም ኣሕዋታ፡ ሻቡ ናጽነታ ዘይረኻበትሉ ምክንያትን ድሕሪ ናጽነትውን ብሰላምን ራህዋን ደቃ ሓቀኝ ክትምዕብል ዘይከኣለትንስ ከምቲ ዝብሃል ‘ኤርትራውያን ብማሕበረሰብ ዓለም ስለ ዝተዘረናድዩ ዋላስ ሰኣን ስምምዕናዮ? መልሱ ቀጺልና ንንብብ፡

መርማሪት ኮሚሽን ውድብ ሕቡራት ሃገራት ብዕለት 12 ሕዳር 1947 ዓ.ም. ናብ ኣስመራ ኣተወት። በዞም ካብ ኣመሪካ፡ ሩስያ፡ እንግሊዝን ፈረንሳን ዝተዋጽኡ ኣርባዕተ ሰባት ዝምራሕ ጉጅለ፡ ኣብቲ ክሳብ 3 ጥሪ 1948 ዓ.ም. ኣብ ኤርትራ ኣብ ዝጸንሕሉ ግዜ፡ ንመራሕቲ ፖለቲካዊ ሰልፍታትን ማሕበራትን ኤርትራ፡ ወከልቲ ህዝቢ ሽማግሌታትን ካልኣትን ረኺቦም ኣዘራረቡ። እንተኾነ እቶም ብዘይካ ሰልፊ ሕብረት ካልኣት ብርክት ዝበሉ ንናጽነት ዝጠልቡ ዝነበሩ ሰልፍታት፡ ኣብ ክንዲ ኣብ ሓደ ሰሚሮም ብሓደ ቃልን ግብርን ዝቐርቡ ብብውልቆምን ዝተፈላለዩ ድሌትን ጠለብን ሒዞም ኣብ ቅድሚ እቲ ኮሚሽን ቀረቡ።

ዋላ እተን ሓደ ዓይነት ጠለብ ዝነበረን ክልተ ዓበይትን ጸለውትን ሰልፍታት፡ ማለት ኣል ራቢጣን ኤርትራ ንኤርትራውያንን ከይተረፉ ኣይሰመራን። ኣብ ውሽጢ ኣልራቢጣውን እንተኾነ ኣብቲ እዋን ምፍንጫል ኣጋጠመ። በዚ መሰረት ከኣ ገለ ሰባት “ናይ ምጽዋዕ እስላምዊ ሃገራዊ ሰልፊ” ዝብል ሓድሽ ማሕበር ብምስያም ተፈንጨሉ። ብኣንጻሩ ማሕበር ሕብረት ምስ ኢትዮጵያ ኣብ ሓደ ሰሚሩን ጸኒዑን ናብ መርማሪት ኮሚሽን ቀረቡ። መርማሪት ኮሚሽን ከኣ ንኹሎም መራሕቲ ሰልፍታት ሕቶ ኣቐረበትሎም።

በዚ መሰረት ድማ ንደጃዝማች ተድላ ባይሩ (መራሒ ሰልፊ ሕብረት)፡ ንራእሲ ተሰማ (መራሒ ኤርትራ ንኤርትራውያን)፡ ምስ ኣሰነይቶም ወዶም ደግያት ኣብርሃን ኣባልጎቲ ሰልፊ ደግያት ስብሓቱ ዮውሃንስን፡ ንሸኽ ኢብራሂም ሱልጣን (መራሒ ኣልራቢጣ ኣል እስላምያ) ምስ ኣሰነይቶም ዓብደል ቃድር ከቢረ፡ መሓመድ ዑስማን ሓዮቲ፡ ቃዲ ሙሳን ደግያት ሓሰን ዓሊን ወዘተ. ዝኣመሰሉ መራሕቲ ካብ መርማሪት ኮሚሽን ሕቶታት ቀረብሎም፡ መለሱ።

እዚ ከምዚ ኢሉ እንከሎ ኣባላት ሕብረት፡ መንእሰያት እናወደቡ ንሰልፍታት ደለይቲ ናጽነት ኣኼባታተን ብሸብሮ እናዘረጉ ምስራሕ ከልኡዎን። በዚ መሰረት ከኣ ብዕለት 30/11/1947 ዓ.ም. ኣብ ተራእምኒ (ኣውራጃ ሰራዮ) ንኣኼባ ሰልፊ ሻራ ኢጣልያ

ብምብታን፡ ንኣዝማች ኣስመሮም ዓጽመጊዮርጊስ ዜተባህሉ ናይ ኤርትራ ንኤራውያን ናይ ዓዲ ጂላ መራሒ ሃሪሞም ኣቕራቢዮም።

እዚ ኹሉ ዕግርግር እናተገብረ ከሎ ድማ መርማሪት ኮሚሽን ውድብ ሕቡራት ሃገራት መጽናዕታ ወዲኣ ናይ ክልተ ወርሒ ጸብጻባ ኣቕረበት፡ 44.8% ካብ ህዝቢ ኤርትራ ደጋፊ ሕብረት ምስ ኢትዮጵያ ምጃኑ፡ 40.5% ደጋፊ ኣልራቢጣ ናጽነት ከም ዝጠልብ፡ 4.4% ናይ ሰልፊ ኤርትራ ንኤርትራውያን እውን ናጽነት ከም ዝጠልብ፡ 9.2% ደጋፊ ሻራ ኢጣልያ መጉዚትነት ኢጣልያ ዝደሊ ምጃኑ ኣረጋገጸት። ድሕሪዚ ሚኒስተራት ጉዳያት ወጻኢ ኣርባዕተ ሓያላት ሃገራት፡ ማለት ኣመሪካ፡ ፈረንሳ፡ ሕብረት ሶብየትን እንግሊዝን ብዕለት 15/09/1948 ዓ.ም. ኣብ ፓሪስ ርእሰ ከተማ ፈረንሳ ተራኺቦም ነዚ ዝስዕብ ዝተፈላለዩ ውሳኔ ኣሕለፉ፡

ውሳኔ ፈረንሳ፡ ‘ካብ ዙላ ንደቡብ፡ ማለት ደንካልያ ብምልእታ ንኢትዮጵያ ተዋሂባ፡ እቲ ዝተረፈ መሬት ኤርትራ ድማ ኣብ ትሕቲ መጉዚትነት ኢጣልያ ክጸንሕ ወሰነት፡ ውሳኔ ብሪጣንያ፡ ‘ኤርትራ ን10 ዓመታት ብኢትዮጵያ ክትመሓደር፡ ነዚ እትቈጸጸር ኮሚሽን ግን ክትቀውም’ ጠለበት፡ ውሳኔ ሕብረት ሶብየት፡ ‘ኤርትራ ብናይ ኣርባዕተና መጉዚትነት ንግዜኡ ክትመሓደር’ም ኣብ መወዳእታ ከኣ ናጽነታ ክትወሃብ’ በለት፡

ውሳኔ ኣመሪካ፡ ‘ኣውራጃታት ሰራዮ፡ ኣከለጉዛይን ደንከልን ንኢትዮጵያ ክወሃብ፡ እቲ ዝተረፈ ክፋል ኤርትራ ግን ንሓደ ዓመት ከይተወሰነ ክጸንሕ’ ጠለበት። ኣርባዕተ ሓያላን ሃገራት መምስ ጥቕመን ዝተተሓሓዘ ዝተፈላለዩ ውሳኔታት ብምሃብ ስለ ዘይተሰማምዓ ከኣ ጉዳይ ኤርትራ ናብ ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ይሕለፍ’ም ኣብኡ ናይ ሓባር ውሳኔ ይወሃበሉ ተባህለ።

ባይቶ ሕቡራት ሃገራት ንጉዳይ ግዙኣት ኢጣልያ ዝነበራ ሃገራት፡ ኣብ ወርሒ ሚያዝያ 1949 ዓ.ም. ንክርእዮ ምስ ወሰነ፡ ኢጣልያ ብሚኒስተር ወጻኢ ጉዳያታ፡ ኮንተ ስፎርሳ ኣቢላ ከምዚ ዝስዕብ በለት፡ ‘ኤርትራ ድሕሪ ሓደ ናይ መጉዚትነት እዋን ናጻ ክትወጽእ ደኣ’ምበር ንሓንቲ ነቲ ኤርትራ ድሮ ፈቲሓቶ ዘላ ጸገማት ንክትፈትሕ እትጽዕር ዘላ ሃገር ክትወሃብ ኣይግባእን’ በለ።

ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ኣመሪካ ጆን ፎስተር ዳላስ ብወገኑ ከምዚ ክብል ውሳኔኡ ሃበ፡ ‘ኤርትራ ኣብ መንጎ ህዝባ ሓድነት ስለ ዘየለ ንናጽነት ድልውቲ ኣይኮነትን። ኣብ መጻኢ ኣንጻር ኢትዮጵያ ንዝብገስ መጥቓዕቲ ደጀን ንከይትኸውንን ኢትዮጵያ ኣፍደገ

ባሕሪ መታን ክትረክብን ድማ ምብራቓዊ ክፋል ኤርትራ እንኮላይ ወደብ ምጽዋዕን ከተማ ኣስመራን ናብ ኢትዮጵያ ክጽንበር፡ ምዕራባዊ ቆላ ኤርትራ ድማ ብዝያዳ ምስ ጎረቤቱ ሱዳን ስለ ዝዛመድ ፍልይ ዝበለ ፍታሕ ይኖረዮሉ' በለ።

ክትዕ ሓያላን ሃገራት ምስ ረብሓታተን ብምዝማድ እናቐጸለ ከሎ፡ ወኪል ሰውዲ ዓረብ ከምዚ ኪብል ርእይቶኡ ሃበ፡ 'እዘን ሓያላት ሃገራት ስለ ዘይተሰማምዓ እዚ ጉዳይ ክዓርፍ ኣይክእልንዮ ማለት ኣይኮነን። እዚ ኮሚተ ሓድነት ኤርትራ ብምዕቃብ፡ ረብሓ ህዝቢ ኤርትራ ከቐድም ይግባእ፡ ናብ ናጽነት ከብጽሕ ዝኸእል መጉዚትነትውን ይሃብ' በለ።

ወኪሊ ፊሊፕጊስ እውን ብወገኑ ከምዚ ዝስዕብ ብምባል ተሪር ነቐፌታ ኣቐረበ፡ 'እዘን ሃገራትስ በቃ ከም ኣቐሓ መሸጣ ድየን ኣብ መንጎ ግብጺ፡ ኢትዮጵያን ኢጣልያን ክመቐቐላ!? ብዘይካ ኣብ ኣንታርክቲካ ከምዚ ዝበለ ምምቕቓል ናይ መሬት ግዜኡ ከም ዝሓለፎ ክቐጽር ምተገብአ። 'ግዝኣታት ኢጣልያ ምውጋን' ዝብሃል ኣዘራርባ ብመሰረቱ ጌጋዮ። እቲ ናይ ብሓቂ ክኸውን ዘለዎ ሕቶ መጻኢ ናይቶም ህዝብታት ትዕድልቲ ናይ ደቂ ሰብዮ! ድሌቶም ክረጋገጽ ክሳብ ዘይተኸእለ ከኣ ክሕተቱዮ ዝግባእ።' በለ።

ኣንድሬ ግረሚኮ ዚተባህለ ወኪሊ ሕብረት ሱብየት እውን ነቲ 'ኤርትራ ብቐጠባ ነብሳ ኣይትኸእልንዮ' ዝብል ዛዕባ ንምብዳህ ክመስል ነዚ ዝስዕብ መደረ ኣቐረበ፡ 'ኣብ ኤርትራ ንብሪጣንያ ዘጋጠመ ናይ 6 ዓመት ክሳራ 1.3 ሚልዮን ፓውንድ ስተርሊንግ ክኸውን ከሎ፡ ብሪጣንያ ግን ካብ ኤርትራ ዋጋ 85 ሚልዮን ፓውንድ ዝግመት ንብረት ዘሚታዮ' ክብል ወቐሰ።

ድሕሪዚ ናይ ዝተፈላለዩ ሃገራት ርእይቶን ክትዓትን እቲ ዕድል ንወከልቲ ኤርትራ ተዋህበ'ዎ፡ ብመጀመርያ መደረ ዘስምዑ ወኪሊ ሰልፊ ኣልራቢጣ ኣልእስላምያ ሸኽ ኢብራሂም ሱልጣን ነበሩ። ቀጺሎም ዕድል ዝተዋህቡ ወኪሊ ሰልፊ ሓዳስ ኤርትራ-ሻራ ኢጣልያ ብላታ መሓመድ ዓብደላ ነበሩ። ብድሕሪኦም መደረ ዘስምዑ ከኣ ወኪሊ ሕብረት ምስ ኢትዮጵያ ደጃዝማች ተድላ ባይሩ ነበሩ። ኣብ መወዳእታ መደረ ዘስምዑ ወኪሊ ኢጣሊ-ኤርትራውያን ሲኞር ካሻኒ እዩ ነይሩ።

ኣርባዕቲኦም ወከልቲ ፖለቲካውያን ማሕበራት ኤርትራ ንምፍልላይ ህዝቢ ኤርትራ ዘንጸባርቐ መደረ ምስ ኣስምዑ ድማ ማሕበረሰብ ዓለም ንናጽነት ኤርትራ ንኸይቅበል ድርኪት ፈጠረ። መደረን ትሕዝቶን ኣርባዕቲኦም መራሕቲ ሰልፍታት ኣብ ዝቐጽል ጽሑፍ ከነቐርቦ ኢና።

ኣብ መበል 31 ክፋል ይቐጽል...

ምንጩ ጽሑፍ፡ ዝተፈላለዩ መጻሕፍቲ ታሪኽ ኣለምሰገድ ተስፋይ፡ ተክኦ በየነ፡ ተስፋይ ተምነዎን ካልእን

"ህግደፍ" ካብቲ ምህርቱ ብእንተላም ያሒት ዚተሓፍሰ፡ "ህዝባዊ ግንባር" ዚብሃል ብሉጽ ዘርኢ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዚተጎለለ ክርዳድ'ዩ!

እሱራት ደለይቲ ፍትሒ ብዘይቅድመ ኩነት ይለቕቑ፡ ንስድራቤቶም ከኣ ነተባብዕን ንሓግዝን!

እልበት ህዝቢ ኤርትራ ንክዛዘም፡ ውድቀት ንጉጅለ ሕሰም!

ካብ ሓውኹም መሲናስ 04/08/2018